

RİBA (FAİZ)

- Mübadele olanlarda cereyan eder.
- İki şeyin/malın(bedelin) cinsleri farklı ise ya da cinsleri aynı fakat miktarları farklı ise o muamele muhakkak mübadeledir.

Ribanın Nev'ileri

Fazlalık ribası: Peşin alışverişteki fazlalıktan ibaret olan riba çeşididir. Ribevi mallardan aynı cins iki malı peşin olarak biri diğerinden fazla olması şartıyla değiştirmek fazlalık ribasıdır. Daima aynı cins malların birbiriyle peşin mübadelesinde olur. Cins ve ölçü illetlerinin her iki maddede beraberce bulunması gerekir.

- 5 bin verip peşin olarak 6 bir almak fazlalık ribası,
- 1 teneke buğ. ile peşin olarak 2 teneke buğ. ile değiş

Nesie ribası: Veresiye alışverişlerde ve borçlardan doğan riba çeşididir. Ribanın illetinden en az biri kendisinde ortak bulunduran iki malı veresiye olarak mübadele etmek ya da borç verirken fazla almak suretiyle meydana gelen faiz nesie ribasıdır. Yalnızca ölçü birliği veya cins birliği kafidir.

- 5 bir verip 2 ay sonra yine 5 bin veya buna tekabül eden başka bir para almak nesibe riasıdır.
- 1 gr altını veresiye 5 gr gümüşle, 1 teneke buğ. veresiye 1 teneke buğdayla değiştirmek

Ribanın İletti

Mezhepler ribanın illetini tesbitte farklı görüşlere sahip olmuşlardır. Bunun sebebi faize dair hadislerin farklı yorumlanmasından kaynaklanmıştır.

Hadisler ortak muhtevası:

1. Altın	-Nakd (Para)
2. Gümüş	-Nakd (Para)
3. Hurma	Gıda + Depolanabilmesi
4. Buğday	Gıda + Depolanabilmesi
5. Arpa	Gıda + Depolanabilmesi
6. Tuz	Gıda + Depolanabilmesi

Zahiriye: Kıyasa karşı çıkan ve illet tesbiti yapmayı aynı hükmü benzer mes'elelere uygulama yoluna gitmeyen Zahiriye ribevi mallar sadece hadislerde geçen 6 maddedir, bunun dışındaki mallarda faiz cereyan etmez.

Hanefi ve Hanbeli: Hadislerdeki cinsin aynı cinsle değiştirilmesine ve tartı ile ölçüye bakarak ribanın illeti " **Cins ve ölçü birliğidir**" Bütün keyli ve vezni mallar ribevidir.

- Ayrıca altın ve gümüş mübadelerinde ayar farkı da gözetilmez.
- Ayrıca ribanın tahakkuku için değiştirilen iki bedelden en az birinin şer'i ölçü (yarım sa') kadar olması gerekir.

Kısaca **Hanefi + Hanbeli:** Aynı cins + Ölçü birliği olanlar

Şafii ve Maliki: Hadislerdeki altın ve gümüşün nakid (para), diğer maddelerin yiyecek maddesi olduğuna bakarak ribanın illetinin cins ve nakit veya cins ve gıda maddesi olduğunu söylemişlerdir. Gıda maddesi: doyurucu ve depolanabilir olması

Kısaca **Şafii ve Maliki:** Cins (nakid) + Gıda (depolanabilmesi)

Riba Olma Esasları

- İletlerin her ikisinde birleşiyorsa mallar hem peşin hem de eşit olarak değiştirilecektir. Bedeller eşitlenir, Kıymetlere göre eşitleme yapılmaz.
  - İletlerin sadece birisinde birleşen mallar peşin değiştirilir. Ancak, biri diğerinden fazla olabilir. Veresiye değiştirilirse riba nesie olur. 1 gr altını peşin olarak 10 gr gümüşle değiştirilebilir.
  - İletlerin hiçbirinde birleşmeyen mallar istenildiği gibi değiştirilebilir. 5 gr. Altın 10 teneke buğday ile hem peşin hem de veresiye mübadele edilebilir.
- Malın aynı cinsle değişiminde eskisi ile yenisi, kalite ve nevileri, ucuz pahalı arasında fark yoktur.
  - Malın aynı cinsle değişiminde işçilik farkı muteber değildir. Külçe altın ile işlenmiş altın müsavidir. Bir maddeyi başka bir madde haline getirmeyen, aynı maddenin nakışını ifade eden işçilik ifade edilmiştir.
  - Faiz şüphesi faizin hakikati gibidir. Tahmini olarak 50 teneke derse olmaz. Menfaat celbeden bütün borçlar riba kabul edilmelidir.
  - Hanefiler, neyin menfaati olursa olsun aynı cinsten başka bir menfaatle değiştirilmesini caiz görmemişlerdir. Mesela bir evde oturma karşılığında başka bir evi vermek caiz değildir.
  - Her şey kendi cinsi ile değiştirildiğinde eşit ve peşin olarak değiştirilebilir.
  - İletlerden sadece sınıf birliği kendilerinde bulunduran mallar yani aynı sınıfın değişik cins malları peşinen değiştirilir. Eşitlik aranmaz. Altın gümüşle, tl dora, piriç ile benzin **peşin olarak** mübadele edilecektir. Bu malların biri diğerinden fazla olabilir. Veresiye olursa nesie ribadır.

Mal Mikdarları Nasıl Tesbit Edilir?

- İmamı Azam, İmam Muhammed ve İmam Malik'e göre malların miktarı keyfiyeti içi naslara bakılır. Nasslarda bir mal nasıl ölçülmüş ise o mal kendi cinsiyle değiştirildiği zaman o şekilde ölçülür ve eşitliği sağlanır. Tesbit edilemeyen mallarda ise örf ölçü alınır.
- İmam Ebu Yusuf, bütün malların satış şeklinde örfe bakılır.
- Şafii mezhebine göre Asr-ı saadetteki Hicaz ehlinin örfü ölçü alınır.

Bir malın vezniliği veya keyliliği sadece o malın kendi cinsi ile değiştirildiğinde önem taşır. Buğday ile arpa ayrı cinsler olduğundan ölçüyle, tartıyla, götürü usulüyle değiştirilebilir.

İhtilafı Cins Nelerle Bilinir?

Şafii ve Hanbeli: Cins tesbitinde **isim'e** bakmışlardır. Aynı ismi taşıyan mallar aynı cinstir. Kullanış gayelerinin bir tesiri yoktur. Kızılbaşak buğday ile Ankara buğdayı aynı cinstir.

Malikiler: Cins tesbitinde **menfaat birliği veya menfaat yakınlığını** esas almışlardır. Arpa ile Tuz

Hanefiler: Cins tesbitinde üç kıstas vardır:

1. **Asılların ayrı oluşuyla:** Sığır eti ile koyun eti buğday unu ile arpa unu ayrı cinstir. Çünkü hammaddeleri ayrıdır.
2. **Kullanış gayelerinin ayrı oluşuyla:** Koyun yünü ile tiftik ayrı cinstir. Çünkü yün ile tiftiğin kullanıldığı yerler ayrıdır.
3. **İşçilik fazlalığıyla:** Buğday ile ekmek ayrı cinstir.

Daru'l Harb'de Faiz

İmamı Azam ve İmamı Muhammed, **kafirler ülkesinde Müslüman ile kafir arasında** faizli muamelenin caiz olacağı görüşündedir.

- Aynı meclis ve aynı anda kabz edilmesi şarttır yoksa faiz olur.
- Aslı para kendisi diğer türlü ise kabz yerine tayin şarttır. Taksitle altın satışları da ribadır. Eksişine para bozmak ribadır. Cebimde şu kadar var kalanını sonra vereyim demeden kaçınılmalıdır.
- Bedeller peşin alınmalıdır.
- Şart muhayyerliği ve va'de caiz değildir. (Bedellerin hemen teslim edilmesi gerekir.)

Süftece: Hem karz akdini hem sarf akdini garantiye almak demektir.

- Şu parayı boz denildiğinde, benden bir şey satın alırsan bozarım demekten sakınılmalıdır.
- Kısacası sarf ve karz da tarafların birbirine menfaati şart koşması faizdir.

10 gr altın – B değiştirdi – 10 gr – SARF

10 gr altın – B harcadı (3 ay sonra veriyor) – 10 gr - KARZ

10 gr altın – B kullanıyor, veriyor- 10 gr – İARE

KARZ

İkraz: Borç verme **Mukriz:** Borç veren kişi

İstikraz: Borç isteme **Mustakriz:** Borç isteyen kişi

Misli bir malı başkasına borç vermek demektir.

Nakiddir, süre bağlayıcı değildir.

Karz mübadele olmadığından dolayı kendisini faiz girmez.

Karz ve Deyn arasındaki fark:

Karz özel, deyn geneldir. Mesela 10 lira alıp borçlandığımızda karz, ama veresiye alışverişte 10 lira borçlanırsak deyn olur.

Hanefiler sadece misli mallar borç verilebilir demişlerdir.

Menfaat celbeden bütün borçlar ribadır.

Süftece: Alacaklının, başka bir şehirde tahsil etmesi şartıyla borç vermesi demektir. Konya'da borç verip Diyarbakır'da tahsil etmeyi şart koşmak, alacaklı bu şartla parasının yoldaki emniyetini borçluya yüklemiş olur. Soyulma gibi risklere karşı mekruhtur. Menfaat sağlamayan borcun başka şehirde tahsilinde beis yoktur.

Karz gayri lazım bir akiddir. Alacaklı istediği zaman tahsil edebilir.

Karz müddet koymak ribaya sevk edebilir. Borç verdiği para ile müddet sonunda getireceği para değiştirilmiş olacaktır ve paranın para ile veresiye değiştirilmesi ribaya sevk eder.

Netice olarak karz mübadele olmadığından belli müddetle borç para vermenin riba olmayacağı, aksine o müddete uymamanın mendup olacağını ifade eden ibareler en doğrudur

SİPARİŞLER

SELEM

SARF

Para bozmak ya da parayı para ile değiştirmektir.

Selem, semen peşin mebi veresiye olmak şartıyla yapılan akid.

Selemin meşruiyeti kıyasın hilafına kitap, sünnet ve icma ile sabittir. Çünkü alışverişte henüz olmayan şeyin satışı yasaktır.

Rabbus Selem: Müşteri Re'sul Mal: Semen (Peşin)

Muslemun ileyh: Bayi Muslemun fih: Mebi

Selem Şartları:

1. Semen peşin olarak hemen akid meclisinde ödenmelidir. – Kaparo
2. Semen malum olmalıdır. – Daireyi sıva karşılığı verme
3. Mebi malum olmalıdır. – Araç sipariş özel. bilin.
4. Mebi teslim zamanı malum olmalıdır. Hanefi ve Şafiilere göre ay'yla günüyle tesbit edilmelidir.
5. Mebi, eğer teslimi bir masraf ve meşakkat gerektiriyorsa, teslim yeri de tesbit edilmelidir.
6. Mebi misli bir mal olmalıdır.
7. Mebi makdurut-teslim olması şarttır.
8. Mebi, ta'yin ile teayyün eden şeylerden olmalıdır. - bilinen – kıyemi olan
9. Mebi deyn olmalıdır. – ztn ayn olsaydı normal akid olurdu ☺

İSTİSNA

Belli bir bedel karşılığında bir kimsenin sanat erbabıyla bir eşya yaptırmak için anlaşmasına istisna denir.

Ayakkabıcıya malum fiyata ayakkabı yaptırmak.

Sani: Sanatkar Mustasni: İş yaptıran Masnu: Yapılan iş

Taraflar iş başlamadan önce eşyanın tarifini yapıp malum hale getirmelidir. Eğer uygun imal edilmemişse muhayyerdir. İstisna münakıd old. sonra taraflar pazarlıktan dönmeyiz.

Hammadde sani den olmalıdır.

Selem ile İstisna Farkları:

1. Selemin belli müddetle yapılması ve müddetin taraflarca bilinmesi
2. Sıfat yönünden selem istisnadan ayrılır. – Selem lazım akiddir, istisna ise lazım veya g.lazım olur.
3. Selemde semen peşin olarak ödenir, istisnada peşin yada sonradan ödenmesi önemli değildir.
4. Selemde, akdin mahalli mal dır, istisnada hem iş hem maldır.
5. Selemde mahal üzerinde herhangi bir ameliye ve değişiklik yapılmaz.
6. Selemde her iki taraftan lazım bir akid olduğundan taraflardan birinin ölmesi, akdi iptal etmez.
7. Selem nass ile, istisna icma veya istihsan ile meşru.

ŞÜFA

Şefi: Şüfa hakkına sahip olan

Meşfu: Satılmış olan akar

Meşfuun bih: Şüfa hakkı sağlayan kendi mülkü

Halit: Satılmış olan akarın su ve yol hakkında ortak olan

Şüfa Hakkının Sebepleri:

1. Satılan mülkün kendisinde ortak olmak.
2. Meşfuun haklarında ortak olmak – **146 BAK**
3. Bitişik komşuluk

Şüfanın Sebeplerinden dolayı Şefi Olanlar:

1. Satılan akarın mülkünde ortak olanlar
2. Satılan akarın hususi su arkında ortak olup diğerlerine göre fazlaca zarar görebilecek akar sahipleri
3. Hususi su arkına ortak olup 2.madde dışında kalanlar
4. Satılan akarla aynı hususi çıkmaz yoldan işleyip diğerlerine göre fazlaca zarar görebilecek akar sahipl.
5. Hususi çıkmaz yoldan ortakça işlenip 4.madde dışında kalanlar
6. Satılan akarla ortak sınırı olan ve ona bitişik bulunan akar sahipleri

Şüfa Şartları:

1. Satılan akarın mülk olması
2. Satılan malın akar olması
3. Meşfuun bihinde mülk akar olması
4. Satılan akarın başkasına mali bir bedel mukabilinde intikal etmesi
5. Şefiin meşfuun bih üzerindeki mülkiyet hakkının meşfuun satış anından onun cebren temellük edilmesi anına kadar devam etmesi
6. Satılan akarın eski sahibinin mülkiyetinden hiçbir hakkı kalmayacak şekilde çıkmış olması
7. Satılan akarın şefia ait olması
8. Şefiin meşfuun başkasına intikaline razı olmaması

Şüfa Hükümleri:

1. Şüfa hakkının sabit olmasında hürriyet, fakirlik, akıl, din birliği, ... bir tesiri yoktur.
2. Şüfada öncelik hakkı için sebebin kuvvetliliği muteberdir.
3. Meşfu taksimde sebebin oranı ya da sayısının önemi yoktur.
4. Şüfa hakkını kullanabilmek için akarın intikalini duyar duymaz şefilerin talepte bulunmaları şarttır.
5. Apartmanda aynı girişi kullanan ve birbirine bitişik olan daire sahipleri şefi olur. Sırayla
6. Şüfa hakkı parçalanma kabul etmez, intikal eden mülk akarın ya tamamı talep edilecek ya da tamamen terk edilecek
7. Kendisine akarın intikal ettiği şahıs(mesela müşteri) tarafından meşfua, bina yapmak , ya da ağaç dikmek gibi bir ilavede bulunulsa İmam Ebu Yusuf'a göre şefi muhayyer olur.
8. Kimsenin dahli olmaksızın meşfua bir zarar gelse şefi muhayyer olur.

9. Şefi henüz talep etmekte olduğu meşfuu temellük etmeden önce ölecek olsa şüfayı talep hakkı varislerine intikal etmez.

Şüfa Hakkının Talep Edilmesi:

Müvasebe: İntikal haberini duyar duymaz şefiin hemen meşfua talip olması demektir.

Takrir ve İşhad: Önceki talebin tescil ve tevsik edilmesidir.

Şahide gerek yoktur. Mahkemede kullanılmak üzere vesikadır.

Husumet ve Temellük: Eldeki belge yahut şahitlerle durumu mahkemeye intiakal ettirmek ve tesbitten sonra meşfuu temellük etmiş olur.

İCARE

Mucir/Mukri/Acir: Kiraya veren kişi **İcar:** Kiraya vermek

Müstecir/Müstekri/Mükteri: Kiralayan kişi **İsticar:** Kiralamak

Müstecerün fih: Üzerinde ameliye yapmak üzere ecir'e teslim olunan emanet mal : *Dikmesi için terziye teslim edilen kumaş*

Mecur: Kiralanan şey **Ecir:** Ücretli insan

Menfaati satmak demektir. - Şarta bağlansa batıl olur.

İcarenin istikbale izafesi sahihtir. "Ay başından itibaren evim sana şu kadara kiraya verdim."

İcare akdinin **hükmü**, mu'cirin ücrete, müste'cirin ise menfaate sahip olmasıdır.

İcarenin **vasfı** iki taraftan da lazım olmaktadır.

İcarenin Şartları:

1. Taraflar akid yapmaya ehil olacak
2. Maham malum olacak
3. Menfaat malum olacak " Evin bilinmesinin yanında ne kadar oturalacağı da tesbit edilmelidir."
4. Ücret malum olacak
5. Menfaat makdurut-teslim olacak " Cami temizliği için camiye girmesi yasak olan birisi giremez"
6. Menfaat mütekavvim olacak, fayda sağlayacak "Hava atmak için araba kiralanmaz, eve asmak için silah"

Akar İcarı:

Ne için kullanılacağı veya kimin oturacağı beyan edilmeksizin icare akdolunsa akid sahih olur. " Sen oturacaksın veya filan oturacaktır" şeklinde mucir tarafından ileri sürülen şarta itibar edilmez. Kiralayan kişi başkasını da yerleştirebilir.

Binaya zarar veremez, örf ve adet harici binayı kullanmaz.

Bu konuda ölçü "binaya zarar"dır. Aynı veya daha az zarardaki işler yapılabilir. Fazla zarar verebilecek işler yapılamaz.

Adet dışı kullansa hakime müracat edip feshettirir.

Örf ve adet gereği kullanımdan doğan zararlar feshe sebep değildir.